

EEN

Aangezien ik niets anders heb maak ik gebruik van Jacobs voorwoord, dat ik stiekem heb gelezen toen het vijftien jaar geleden tussen de cornflakes op de ontbijttafel van de familie Goldman lag:

‘Ik kan niet zonder gewetensbezwaren de voorgeschreven dank aan mijn vrouw betuigen,’ zo begint het, ‘voor haar nuttige commentaar op mijn manuscript, het geduldig lezen van conceptversies of corrigeren van proeven, want Jane heeft al die dingen niet gedaan. Ze leest zelden, en als het er wel van komt is het nooit werk van mijn hand. Met het oog op de overvloedige dankwoorden aan echtgenotes die ik tegenkom in het voorwoord van de boeken van andere mannen, vind ik het buitengewoon ondoordacht van mezelf dat ik met een vrouw ben getrouwd die weigert de rol van uitmuntend redactieassistente ook op zich te nemen. Aangezien het gebruikelijk is dat ik haar wel érgens voor bedank, bedank ik haar daarom voor het aangename gegeven van haar constante aanwezigheid, die ik in al die twintig jaar nooit als vanzelfsprekend heb beschouwd.’

Het was een huwelijk dat onder andere werd gekenmerkt door Janes vastbeslotenheid de rol van plattelandsechtgenote te spelen, wat Jacob afwisselend woest maakte en betoverde. Dit is beslist van invloed geweest op de wegen die ik besloot te bewandelen.

Ik heb Jacob Goldman in Londen leren kennen tijdens mijn toelatingsgesprek voor de universiteit, toen ik in het laatste jaar zat van de elite dagschool in Noord-Londen waar mijn moeder me naartoe had gestuurd. Mijn moeder, de weduwe van een redelijk bemiddelde plaatselijke groenteboer, had zichzelf hier aardig wat voor ontzegd, maar hoopte dat ik daar het juiste accent zou opdoen en zou leren me in de juiste kringen te bewegen. Aangezien ouders zijn voorbestemd om teleurgesteld te worden, ga ik ervan uit dat ze teleurgesteld was dat haar beslissing er in plaats daarvan voor had gezorgd dat ik met een indrukwekkende eindlijst van school ging en een van Jacobs oogappels werd. Jacob – een imposante en gewichtige linksgeoriënteerde filosoof uit East End – had het zware Cockneyaccent vol keelklanken van een loodgietersknecht, en vertelde ons met prachtige, innemende eloquentie over transcendentie dialectiek. Hij was hoogleraar filosofie in dat labyrintische victoriaanse gebouw, en werd al gauw mijn vaderfiguur en culturele held. Ik had Lord David Cecils verwijzingen naar zijn ‘vertrekken’ op Oxford gelezen, maar mijn gesprek met Jacob vond plaats in iets wat niemand met goed fatsoen een vertrek zou kunnen noemen. Ons gesprek vond plaats in iets wat veel weg had van een geventileerde kast.

‘Ik zal eerlijk zijn,’ had hij gezegd. ‘Ik heb je laten komen omdat jouw schoolhoofd zo’n ongunstig verslag over je heeft geschreven dat ik vermoedde dat jij best eens intelligenter zou kunnen zijn dan het hoofd. Maar voor hetzelfde geld ben je gewoon een eigenwijze lastpost. Welke van de twee is volgens jou van toepassing?’ Hij keek me van onder zijn zwarte paardenharen wenkbrauwen strak aan met een blik die ik als smeulende vijandigheid interpreteerde. Dit was natuurlijk voordat ik er op een dag getuige van was dat hij een groepje zeiknat

geregende Jehova's getuigen in zijn keuken uitnodigde en een kop thee aanbood, want hij was een bijzonder lieve man. Zijn beharing paste bij zijn wenkbrauwen en sproot intimiderend, als de vulling van een bank, uit de openstaande kraag van zijn overhemd. Ik zal weinig innemend mijn schouders hebben opgehaald. Hoe moest ik hem duidelijk maken hoe ik in elkaar stak? Dat ik heel onzeker werd van het verlangen om het goed te doen, wat me keer op keer niet lukte omdat ik alleen mijn eigen waarden kon gehoorzamen? Aangezien de mensen om mij heen andere waarden aanhingen, kon ik onmogelijk winnen. Het gebrek aan erkenning zorgde er volgens mij voor dat ik me altijd uitsloofde in een poging die erkenning af te dwingen bij degenen die gezag over me hadden.

‘Ik kan soms best een uitslover zijn,’ zei ik.

‘Ik ook,’ zei Jacob.

Op school was ik in zekere zin wel een lastpost, altijd beleefd, hooguit schuldig aan stiekem James Joyce lezen tijdens godsdienst, spijbelen bij elke vorm van lichamelijke opvoeding, en het negeren van de details van het schooluniform: oftewel weigeren mee te doen aan de aspecten van school die naar mijn mening ondergeschikt waren aan het educatieve proces. Het onderwijs waarop ik altijd had gehoopt was wat ik van Jacob kreeg. Jacob kon zich tot op bepaalde hoogte duidelijk inleven in lastposten, aangezien hij, daar kwam ik veel later achter, in de loop van een moeilijke jeugd zelf ooit voor een vriendelijke Tory-politierechter had moeten verschijnen. Het toryisme van de rechter had Jacob volgens mij geleerd om – bij toryisme en andere vormen van verdorvenheid – de zonde te verachten, niet de zondaar. Iets waar hij heel goed in was.

‘Vertel eens wat je zoal graag leest,’ zei hij. Hij rookte zijn weerzinwekkende proletarische sigaretten die hij aanstak met

een lucifer uit een grote doos huishoudlucifers en gaf mij het woord. Achteraf herinner ik me met enige gêne dat ik toen ook tegen hem heb gezegd dat ik wel ‘mogelijkheden’ zag in Wordsworth, dat ik dacht dat Jezus Christus een utopisch socialist was geweest, en dat de seks in D.H. Lawrence me tegenstond. Ik ben geneigd, al heb ik dat inmiddels onder controle, mijn aangeboren bedeesdheid nu en dan te compenseren met een vlaag onverschrokkenheid.

‘Moeder de vrouw vindt het ook niks,’ zei hij, wat me nogal verraste. ‘Zij ziet het eerder als exhibitionisme dan als seks. Maar is het in bepaalde opzichten niet ook – neem me niet kwalijk, ik heb er de ballen verstand van – behoorlijk baanbrekend? Is het niet een tikkeltje ondankbaar om op de schouders van het verleden te gaan staan en er laatdunkend over te doen?’

‘Geen idee,’ zei ik. ‘Maar ik hou er niet zo van om dankbaar voor dingen te moeten zijn.’ Jacob aanvaardde dit met een be-moedigende, onderdrukte glimlach.

‘Ik geef toe dat ik ook nooit met Chinese jade om de oren ben geslagen,’ zei hij. ‘Al heeft er weleens iemand een blik os-senstaartsoep naar m’n hoofd gegooid, niet raak, maar daar zit dan weer geen enkele symbolische waarde aan.’ Daarop ging ik verder met het opkloppen van het enige filosofieboek dat ik ooit had gelezen – een kleine Home University Library-uitgave van Bertrand Russell die ik op de markt in Camden Town had gekocht, waarschijnlijk om mijn moeder te irriteren, die ervan overtuigd was dat ik een blauwkous aan het worden was en leuke jongemannen afschrikte. Uiteraard was ik juist degene die bang was voor mannen, maar het werkte twee kanten op. Zoals Robert Frost het verwoordt: ‘Ik ben nergens zo bang voor als voor bange mensen.’ Ik vertelde Jacob dat *Emma* mijn lievelingsboek was. Hij stond zichzelf toe ten koste van mij op

te merken dat daar in elk geval geen seks in zat. Seks, als ik dat toch had geweten, was een van Jacobs favoriete onderwerpen. Ik bloosde en om dat te verhullen zei ik kattig: ‘Natuurlijk zit er wel seks in *Emma*. Mevrouw Weston krijgt toch een baby. Die groeit uit zijn mutsjes, weet u nog? Zonder seks krijg je toch geen baby’s?’ Jacob liet een geweldige rabelaisiaanse lach horen en bood me een koffie aan die we verderop in de gang uit een automaat haalden.

‘Goed, bloempje,’ zei hij toen ik afscheid nam, ‘mensen die studeren doen dat over de rug van de Britse belastingbetaler. Ik verwacht van mijn mensen dat ze hun werk doen. Zo niet, dan doe ik mijn uiterste best om ze eruit te laten gooien.’

In de zomervakantie kreeg ik het bericht – Jacobs ultieme compliment aan mij – dat het departement me op basis van onderwijs, blootstelling en ervaring had toegelaten.

TWEE

Niet lang daarna ontmoette ik in boekhandel Dillon's een man die John Millet heette.

'Alleen de jam en de poëzie?' fluisterde hij in mijn oor. Ik wist niet wie hij was. Hij kwam naar me toe toen ik tussen de stapels liep te neuzen. Hij sprak BBC-Engels en er lag een lichtgeaffecteerde, verwrongen glimlach op zijn gezicht. In het boodschappennetje dat over mijn schouder hing zaten een pot kersensjam en een dichtbundel van John Donne. Ik werd vuurrood, van mijn stuk gebracht door het cliché van zijn knappe verschijning, want John Millet zag eruit als zo'n man in advertenties voor chique overhemden. Hij was in stijlvol, lichtgekleurd linnen gestoken en er piepte een geplet pakje Gauloises uit zijn borstzak.

'Pas maar op dat ik je niet weer aan het blozen maak,' zei hij, genietend van mijn gêne. 'Dat vloekt met je outfit.' Ik had die dag een oversized paars voetbalshirt aan dat ik ook tijdens mijn gesprek met Jacob had gedragen. Het shirt kwam, zoals toen de mode was, niet eens tot halverwege mijn bovenbenen. Een van mijn ogen ging schuil onder een zelfgehaakt mutsje. Ik koester een vurige liefde voor kleding. Kleren nemen een heel belangrijke plek in mijn leven in en het lukt me vaak om een Vogue-achtige look te creëren. Een groepje Japanse fotografen begon zelfs eens plaatjes te schieten toen ik Tottenham Court Road overstak. Ik was in de wolken dat ze zich in het verkeer hadden gewaagd voor een foto van mij. Ik hou vooral

van artistiekerige outfits. Ik hou van herderskielen en ingewikkelde breipatronen. Ik kan verbluffende landschappen in mijn truien breien. Ik kan zomen met kabelmotief fabriceren en borduurwerk met kraaltjes. Ik vind het leuk om doorgestikte manchetten en lijfjes te maken.

John Millet droeg zijn middelbare leeftijd die zomer met achteloze elegantie. Diezelfde middag reed hij me in zijn witte Alfa Romeo, waarmee hij onlangs nog door de Alpen had gereden, over Victoria Embankment naar de Tate Gallery. Hij was architect en net terug in Londen na vier jaar in Rome. Doorgroefd en bruin stond hij tussen de gladde kiezelwitte Henry Moore-sculpturen. In het keldercafé met de charmante muurschilderingen voerde hij me donuts en praatte hij over de Portlandvaas. Omgeven door de rustieke idylle van de muren keek ik hoe de rook opsteeg van zijn Gauloise en schoot er een romantisch beeld van een geitenjongen die op een fluit blies door mijn hoofd. Drie dagen later instrueerde hij een kapper aan Sloane Square hoe mijn haar geknipt moest worden.

‘Zo. En zo,’ zei hij.

Ik zag hoe mijn haar in bleke massa’s op de grond viel. Het effect, dat moest ik hem nageven, was verbluffend. Met mijn vrijwel niet-bestaande borsten en mijn smalle heupen zag ik er verleidelijk hermafrodiet uit. Ik liep met opgeheven hoofd naar buiten en reikte naar de imposante sabel die ik tegen mijn bovenbeen voelde.

‘Dat ziet er beter uit,’ zei hij terwijl hij zijn duim over het nu onbedekte kuiltje in mijn nek liet glijden. Hij was altijd doordacht beheerst met zijn aanrakingen. We gingen naar een Italiaans restaurant, waar hij voor mijn neus een intimiderend bord slakken met een vleugje citroensap verorberde terwijl ik met mijn pasta worstelde. Mijn kennis van buitenlands eten

beperkte zich destijds tot de overtuiging dat het Hongaars werd als er paprika in de stoofpot zat, en cocktailfruit uit blik maakte het Caribisch.

‘Zo,’ zei hij, en hij deed het voor met vork en lepel, op z’n Romeins. Toen ik met deze techniek iets ter grootte van een cricketbal om de tanden van mijn vork had weten te wikkelen, vond hij dat een bekoorlijk bewijs van mijn jeugdige onschuld.

‘Dat is niet goed genoeg, hoor,’ zei hij met pretoogjes. ‘Florentijnen gebruiken zelfs alleen hun vork. Ik ga een paar dagen naar vrienden op het platteland,’ ging hij verder. ‘Ga je mee?’ Olijfolie op mijn kin was voldoende om me een uitdagend bacchantisch gevoel te bezorgen.

‘Ja,’ zei ik. ‘Ja, ja.’ Vanuit het uitgestorven kantoorpand in Hampstead van het architectenbureau waar hij partner was belde hij zijn vrienden.

‘Jane,’ zei hij op verleidelijke toon. ‘Mijn prachtige, lieve Jane, mag ik iemand meebrengen?’ Ik zat naast hem op het randje van het bureau en kon elk woord verstaan. Zijn vriendin had een enorme aardappel in haar keel, en na een korte stilte reageerde ze behoedzaam.

‘Je weet dat ik niet van mensen hou, John,’ zei ze. ‘Denk je dat ik diegene zou mogen?’

‘Absoluut,’ zei John. ‘Dat weet ik zeker.’

‘En vertel eens, John, als ik zo vrij mag zijn,’ zei ze, ‘zijn jullie samen of apart?’ John glimlachte bemoedigend naar me, terwijl ik gloeide van opwindning omdat er nu geen weg terug meer was.

‘Samen,’ zei hij.

Mijn moeder had John Millet slechts één keer meegemaakt. De dag voordat we naar Sussex gingen. De uitbarsting van verontwaardiging die daarop volgde kwam door hem.

‘Het is een nicht,’ zei ze, vol trots vanwege haar instinct om

seksueel afwijkend gedrag eruit te kunnen pikken. ‘Er zijn talloze leuke jongemannen op de wereld. Waarom moet jij nou weer zo nodig met een ouwe nicht aanpappen?’